

Gospodar in gospodinja

LETO 1937

5. MAJA

STEV. 18

Semenske setve in saditve

Povedano je bilo že zadnjič, da je moči pri nas pridelovati prvovrstno seme skoraj od vseh zelenjadnih plemen, ki se goje po naših vrtovih in se uporabljajo po naših kuhinjah po kmetih, posebno pa po mestih. Najboljši pregled zelenjadnih plemen dobimo, ako jih razvrstimo v tri skupine po dobi, kako dolgo traja njihova rast (življenje). Tako imamo eno-, dvo- in mnogoletne ali trajne zelenjadne rastline. K enoletnim pristojeva vsa tista plemena, ki jih spomladi sejemo, se potem čez poletje popolnoma razvijejo, cveto in prej ali slej na jesen dozori in odmrjejo. Le-sem spadajo v glavnem solate, vse stročnice (fižol, grah), bučnice (kumare, melone), redkvice, paradižnik in nekatere dišavnne rastline (majaron, koper, šetraj).

Več nego enoletna je zelenjad, ki potrebuje za popolni razvoj dve dobi (leti). Spomladi ali poleti jih sejemo, do jeseni se razvijejo do neke določene stopnje, v kateri prebijejo zimo, nekatere lahko kar na prostem, druge pa v prezimovališču na varnem pred mrazom. Šele drugo leto se razvijajo dalje, cveto in do jeseni popolnoma dozori. Le-sem spadajo vse kapusnice (zelje, ohrovt itd.), korenasta zelenjad (korenje, peteršilj, zelena, repa itd.), čebulnice (čebula, por).

Večletna ali trajna zelenjad (špargelj, hren, drobnjak itd.) za pridelovanje semen ne hodi toliko v poštev, ker se izvečine (razen šparglja) razmnožuje na drug način brez semen.

Najpreprosteje je pridelovanje semen od enoletnih rastlin. Pa tudi najhitreje se pokaže uspeh. Spomladi sejemo, jeseni imamo pa že pridelek gotov za prodajo. Prva in najvažnejša skrb, ki jo imamo sedaj v tej zadevi, je ta, da dobimo pristno seme od tistega plemena in zlasti od tiste sorte, ki jo hočemo gojiti, kajti, če hočemo pridelati zanesljivo pristno seme, moramo najprej sami imeti pristno setev in pristen nasad. Pristno seme za semensko setev ali semenski nasad si je moči zagotoviti pri zanesljivem trgovcu s semeni, za

kako posamezno sorto pa tudi pri vestnem vrtnarju ali zelenjadarju. Setve za seme treba opraviti o pravem času, da imajo rastline dovolj časa za zorenje. Menda tudi ni treba posebej poudarjati, da treba semenske setve in nasade skrbno obdelovati, da se morejo rastline kar najpopolneje razviti. Med letom je neogibno potrebno, da ob vsaki priliki odbiramo in odstranjujemo vse rastline, ki ne ustrezajo semenskim namenom. Prav posebno moramo paziti na dvoje, in sicer, da sproti odstranjamo vse nepristne, torej rastline, ki so drugačne zunanosti kakor sorta, ki jo gojimo. Prav tako moramo odstraniti vse zanikarne, poškodovane ali kakorkoli nevršne rastline. Tako ostanejo do zoritve same prvovrstne semenske, ki bodo dale tudi prvovrstno seme. Če je čez poletje količjak ugodno vreme in nepremokra jesen, prav dobro zorijo zlasti solata vseh sort, špinača, redkvice, fižol, kumare, užitne buče, paradižnik in še več drugih.

Dolgotrajnejše je pridelovanje semen pri dvoletnih zelenjadnih rastlinah, toda samo izpočetka. Ko pa mine prvo leto in si pripravimo dovolj semenskih rastlin, gre delo prav tako gladko od rok, kakor pri enoletnicah. Razlika je samo ta, da moramo dvoletnice vsako leto sejati in saditi. S setvijo pridelamo semenske rastline, ki jih drugo pomlad sadimo, da se razvijejo do cvetja in zorenja. Pridelovanje semena od dvoletnic je pri nas že kolikor toliko znano, ker pridelajo ponekod že sedaj mnogo semen od korenja, drugod od čebule itd. Žal, da se pri tem pridelovanju premalo brigajo za sorto in nje pristnost. Zadovoljijo se vobče z oznako »dobrac ali »domača« sorta, namesto, da bi označevali sorte z imeni, ki so v semenski trgovini in v zelenjadarstvu sploh vpeljana in splošno veljavna. Posebno za žlahtnejše vrtnne sorte ni nikakega zanimanja. Ali ne bi kazalo stopiti v semensko trgovino in poizvedeti, katere sorte korenja (vrtnega namreč), katere sorte čebule, zelja itd. se največ zahteva in največ proda in katerih sort se

mora največ uvažati. Od teh sort si preskrbimo zanesljivo seme in jih začnimo umno gojiti. Če se bomo izkazali vredne zaupanja, bomo seme lahko prodali.

Vsako dvoletno zelenjad, ki je namenjena za seme, gojimo prvo leto prav tako kakor enoletnico. Paziti moramo posebno na to, da setev ali nasad ni pregost, da ima torej vsaka rastlina dovolj prostora za neovirani razvoj. Da je treba čez leto pridno pleti in okopavati, je umevno samo ob sebi. Na jesen, ko jemljemo pridelek iz zemlje, da ga shranimo čez zimo v prezimovališču, ga takoj na njivi ali vsaj doma, preden ga spravimo, temeljito razberimo in za seme odločimo samo tisto, kar je v vsakem oziru popolno razvito in ima vse

zunanje in notranje znake do-
tlične sorte. Taki znaki so vobče de-
belost (velikost), oblika, barva in mogoče
tudi okus. Spomladi, preden sadimo, še en-
krat pregledamo vso zalogo teh, za seme
odločenih rastlin in odstranimo, kar se je
čez zimo pokvarilo ali kar smo morebiti
jeseni prezrli. Od tako skrbno odbranih se-
menschih rastlin bomo pridelali prav gotovo
seme z vsemi potrebnimi lastnostmi, zlasti
če bomo še strogo pazili na to, da ne bomo
gojili blizu skupaj po več sort istega ple-
mena ali sorodna plemena.

Prav lahko je gojiti seme od tehle dvo-
letnic: od zelja, kolerab in ohrovta, od ka-
terekoli korenaste zelenjadi in od čebule.
H.

Setev koruze

Na podlagi zadnjih statističnih podatkov je znašala v Sloveniji s koruso posejana površina 42.526 hektarjev, kar je za naše razmere že precejšnja površina; pridelek na 1 hektar pa 13.6 metrskih stotov. V mnogih, zlasti siromašnih krajih, je korusa važna predvsem za človeško prehrano; prav tako važna pa je tudi za hranenje domačih živali, zlasti prašičev. Oskrbovanje koruze povzroča precej dela in truda, toda kljub temu pa še vedno nimamo takih pridelkov, kot bi jih morali imeti. Zato moramo posvečati v bodoče pravilnemu pridelovanju koruze kar največ pažnje.

Korusa uspeva na težkih in lahkih zemljiščih; zelo ji ugaja zemlja, katera vsebuje nekaj apna in sprstenine (humusa). Na mokrih zemljiščih ne uspeva.

Omeniti je treba tudi to, da visoke lege niso ugodne za pridelovanje koruze; vendar pa v toplih letih in sončnih legah dozori navzlic precejšnji nadmorski višini. Treba pa je izbrati za te svrhe take vrste koruze, ki zgodaj dozore in imajo kratko rastno dobo, kot na pr. činkvantin. V ta namen si izberemo toplo sončno njivo z dobro zemljo, ki jo precej globoko izorjemo in pognojimo z dobro vležanim hlevskim gnojem. Saditi ko se je zemlja že zadosti ogrela.

Zemlja za koruso mora biti dobro pripravljena in zrahljana. Priporočljivo je sejati koruso na že v jeseni globoko preoranih njivah, na katere navozimo spomladi gnoj in ga samo plitvo podorjemo. V krajih, kjer je malo padavin, pa postopamo najbolje tako, da korusi že v jeseni pognojimo in da spomladi nič ne orjemo, temveč samo bra-

namo. Na ta način preprečimo preveliko izhlapevanje zimske vlage, ki jo korusa za svojo rast, zlasti v prvih tednih, tako neobhodno potrebuje.

V toplejših krajih Slovenije tvori korusa glavni predsadež za žita. Če je bila zemlja za koruso že v jeseni globoko preorana in dobro pognojena, potem je to prav dober predsadež za ozimino. Zlasti velja to za nekatere zgodnje vrste koruze, ki zgodaj zorijo in zaradi tega pravočasno zapuščajo njivo. Njive pa, s katere koruze ne odstranimo pravočasno, ne moremo posejati z ozimino. V tem primeru ju jeseni preorjemo in zasejemo potem spomladi z jarino. Kot ozimino posejemo po korusi najbolj pšenico ali ječmen, ne pa rž, ki zahteva bolj vlažno zemljo. Po pozno zoreči korusi, zlasti če njiva ni bila dobro pognojena s hlevskim gnojem, bi bil uspeh ozimine zelo dvomljiv, zato je v tem primeru bolje sejati jarino.

Sejati moramo samo prvovrstno seme. Navadno pripravimo seme za setev že tekom zime. Pri tem postopamo tako, da odstranimo seme iz spodnjega in zgornjega dela koruznega storža in pripravimo za setev samo ono seme, ki se nahaja na srednjem delu storža. Ta zrna so najlepša in iz teh se razvijejo tudi res lepe in močne biljke.

Če dopušča vreme, sejemo že v drugi polovici meseca aprila, ker so izkušnje pokazale, da dajejo zgodnje setve boljše pridelke kot pa pozne. Počakati pa moramo s setvijo vedno toliko časa, da mine nevarnost spomladanskih slani.

Mraz zelo slabo vpliva na rast koruze:

že pa nastopi močnejši mraz, jo prav lahko uniči.

Zrna naj pridejo 4—5 cm globoko v zemljo, debelejša v lahki zemlji pa še globokeje; vendar pa moramo pri tem gledati na to, da koruza enakomerno ozeleni. Če sejemo koruzo s sejalnimi strojem, naj bo vrsta od vrste oddaljena 60 do 70 cm.

V mnogih krajih sadijo med koruzo tudi fižol, buče itd. S tem se donos zemljišča znatno poveča. To pa je upravičeno samo na dosti močnih zemljiščih, to se pravi na takih, ki vsebujejo zadostne količine hranilnih snovi in pa dovolj vlage. Na bolj suhih zemljah pa to ni priporočljivo, ker porabi koruza znaten del vlage za sebe.

Zemlja za koruzo mora biti tudi zadostno gnojena. Zelo redke so ra tline, ki bi bile tako hvaležne za gnojenje, kakor ravno koruza; to pa zaradi tega, ker ima ta rastlina močno razvite korenine in z njimi v zvezi tudi krepko steblovje in široke liste. Dobro uspeva le na temeljito zagnojeni zemlji, zaradi česar ji redno gnojimo s hlevskim gnojem. Z samim hlevskim gnojem pa še ne dosežemo največjih pridelkov, ampak le z dodatkom umetnih gnojil. Za svojo rast in uspevanje potrebuje koruza predvsem zadostne količine čilskega solitra, kalijeve soli in superfosfata. Vsak od teh gnojil ima svojo posebno nalogo in učinek. Iz tega je dovolj jasno razvidno, kako neobhodno potrebno je vsestransko gnojenje.

Po dušiku se koruza bujno razraste. Dušik vpliva na rast vseh zelenih delov in povzroča bujnost rastline. Razvoj cvetja in zrnja pospešuje fosforna kislina. Zrno postane debelo in kleno ter prej dozori. Kalij pa deluje na razvoj zelenih listov, omogoči napravo škroba, s katerim se napolnijo zrnja.

Pripravimo živino za pašo

Kmalu pride čas, ko bo mogla živina zapustiti zatohle hleve in iti na pašo. Na to jo moramo že sedaj primerno pripraviti. Predvsem je treba povdariti in poudariti pravilnost paše. Ne vsaka, ampak samo pravilna paša, na pravilno urejenem pašniku je gospodarska in dobičkanosna. Pri nas se proti pravilnosti paše zelo mnogo greši, zlasti pa naši planinski predeli in to že pred začetkom prave paše. Živina pride popolnoma ali pa nezadostno pripravljena v oster planinski zrak. Namesto, da bi se živina, ki pride od slabe

Ako opazimo, da je koruza slaba, ji še lahko poleti pomagamo s čilskim solitrom in deloma s kalijevo soljo, katera gnojila trosimo pred okopavanjem ali pred osipavanjem.

Zelo važno je okopavanje koruze. V mladosti dobi je zelo občutljiva proti plevelu, ki jo rad preraste in duši. Čim večkrat jo okopljemo, tem večji bodo tudi pridelki. Kakor hitro pade za okopavanjem dež, moramo to delo takoj ponoviti, ker ne smemo nikdar dopustiti, da bi se premočno pojavil plevel in da bi se zgornja plast zemlje strdila. Rahljanje zemlje ohrani v njej tudi vlago, ki kaj rada izhlapeva iz zbitih tal.

Priporočljivo je, da koruzo, kot tudi vso drugo okopavino v osmih do desetih dneh po setvi pred ozelenitvijo prevlečemo z lahko brano, katera zrahlja in prezrači zemljo ter uniči že v kali rastoči plevel.

Pri koruzi razredčimo rastline v vrstah na 40 do 50 cm razdalje. Na enem mestu pustimo le eno rastlino, in sicer najmočnejšo od vseh ozelenelih.

Koruzo rabi mnogo prostora okoli sebe; zato pregoste rastline razredčimo, da se medsebojno ne ovirajo v rasti.

Vzemlji potrebujejo korenine več hrane in zraka, zato ne zadostuje samo gnojenje, ampak tla morajo biti stalno zrahljana. V taka tla zrak tudi mnogo lažje prodira kot pa v nezrahljana. S tem, da pride v zemljo dosti zraka, zemeljske bakterije živahneje delujejo, vsled tega se razne hranilne snovi hitreje razkrajajo in so rastlinskim koreninam hitro dostopne. Zato moramo koruzo za časa rasti skrbno negovati, da je ne bo že v nežni mladosti zadušil plevel.

Za ves naš trud nam bo poplačala z dobrimi pridelki. Č.

hlevske hrane v najboljšo, sočno, mlado planinsko pašo, takoj opomogla, kolikokrat shira, nato zbolí in končno tudi velikokrat pogíne. To je velika napaka in posledice so težke in tako so uničeni večkrat uspehi še tako dobre planinske paše. Zato pa moramo živino za zgodnjo domačo in poznejšo planinsko pašo vedno primerno pripraviti.

V hlevu moramo vse zračenju namenjene odprtine odmašiti z dohodom svežega zraka, da se toplota v hlevu več ali manj izenači s toploto zunanjega zraka.

Živina se polagoma navadi na hladnejši zunanji zrak in se tako utrjuje proti prehlajenju.

Že meseca marca, ko postane nekoliko topleje, bi morali vsaj čez dan odpirati okna v hlevu. To ponavljamo dober teden, nato pa lahko ostanejo okna odprta tudi ponoči. Prav nič se ni treba bati, da bi se živina vsled tega prehladila. Ko pride koncem aprila ali pa začetkom maja na vrsto domača, nižinska paša, bo mogla živina po nekaj dnevih priprave s krajšo dnevno pašo, brez vsake škode prebiti ves dan na domači paši. Tako bi bila živina zadosti pripravljena za nižinsko dnevno pašo.

V nekaterih krajih pa imamo tudi trajno, t. j. dnevno in nočno nižinsko pašo; tudi na tako pašo moramo živino primerno pripraviti. Priprava sama se začne že v hlevu. Živina, ki naj ostane trajno na pašniku, mora vsaj teden dni bivati ponoči v hlevu s popolnoma in trajno odprtimi okni in naposled tudi odprtimi vrati. Pri tem je treba preprečiti, vsak, tudi najmanjši prepih. Ko živina tako dober teden prenočuje v hlevu, tudi lahko prenočuje brez vsake škode v neprehladnih, suhih nočeh na prostem brez vsake strehe. Če so noči zelo hladne, zlasti pa tedaj, ko nastopi deževno vreme, mora živina v prvih dveh tednih trajne paše še v seveda popolnoma odprte hleve. Pozneje pa tudi to odpade, ker prenese brez škode vse vremenske nezgode na paši.

Če pa nimamo prilike za trajno ali pa celo ne za samo dnevno pašo, tam moramo živino za planinsko pašo posebej pripraviti. V takih slučajih moramo živino poleg vsega že zgoraj navedenega, vsaj kake tri tedne pred odgonom v planino, imeti v začetku samo podnevi, in sicer pri vsakemu vremenu kjerkoli na teka-lišču, zadnjih deset dni pa tudi ponoči na prostem.

Važno je tudi to, da se živina privadi na hojo. Čim daljša je pot v planino, tem bolj je potrebno, da se privadijo živali na hojo. Pregledati je treba tudi, če so parklji v redu; predolge parklje je treba pravilno odrezati. Z rezanjem in prikrajševanjem parkljev se smemo nikdar predolgo odlašati; dobro je, da izvršimo to delo najpozneje takrat, ko začnemo goniti živino na domač pašnik.

Ako živino polagoma utrjujemo, jo obvarujemo pred marsikatero boleznijo, ki

jo lahko povzroči prehlajenje; obenem pa se izognemo tudi večjim izgubam na mleku zlasti pri mlečnih kravah kakor tudi na teži, kar se vedno več ali manj ponavlja, ko pride živina na planino. Tak način utrjevanja je posebno potreben za živino, ki pride na take planine, kjer so le slabi ali zasilni hlevi ali pa kjer jih sploh ni.

Taka priprava živine za planinsko pašo je neobhodno potrebna, če nočemo doživljati na pašnikih in posebno v planinah razočaranj, ki povzročajo toliko škode in toliko nezaupanja v pašo.

Za slučaj slabega vremena in za obolele živali mora biti na planinskem pašniku vsako leto pripravljeno in v zalogi nekaj sena. Preden gre živina v planino, Morajo biti tam v redu vse ograje in pregraje pašniških oddelkov, napajališča, hlevi in zavetišča. Nikdar ne smemo spraviti živine prezgodaj na planinski pašnik; ko paša še ni dovolj zrastle, je to slabo za pašo in za živali. Vsled pomanjkanja zadostne in dobre paše, so živali prisiljene uživati tudi take rastline, ki škodujejo njih zdravju.

Planinske pašnike moramo znati pravilno uporabiti. Paziti moramo vedno na to, da vsa paša pravočasno in popolnoma izkoristimo. Pašo moramo vedno tako izkoristiti, da s pasenjem ne preprečimo, pač pa pospešujemo, da izpodraste nova mlada paša.

Potrebno je, da razdelimo vsak pašnik v več oddelkov, najmanj pa v tri. Za velikost posameznih oddelkov je zlasti merodajno število glav živine, ki se nahaja na paši, nadalje množina in kakovost paše ter čas, v katerem lahko zopet zraste popasena paša. Nikakor ni potrebno, da so vsi oddelki pašnika enako veliki, temveč je boljše in koristnejše, če lahko napravimo večje in manjše oddelke. Najbolj primernega obsega je oddelek, ako lahko pasemo v njem živino najmanj dva in največ tri tedne.

Ob začetku pasenja, popasemo najprej oni oddelek, kjer je najlepša paša. Nato pride na vrsto drugi oddelek, potem tretji in tako naprej, dokler nismo po vrsti popasli vseh oddelkov, na kar se vrnemo zopet na onega, ki smo ga prvega popasli.

Hitra izprememba krme, ki jo povzroči pomladna paša, je za živino lahko zelo škodljiva. Zato ne prehajajmo od enega krmila na drugo nikdar naenkrat, ampak

počasí. Različna krmila nimajo samo različne vsebine na prebavnih hranilih, ampak je tudi njihovo delovanje zelo različno.

Prva pomladanska paša ali pa prva planinska paša je močno krmilo. To velja zlasti z ozirom na njeno vsebino na beljakovinah in na njih lahko prebavljivost. Kakor močnih krmil nikdar ne krmimo samih, ampak jih nudimo živini le kot dodatek drugim krmilom, ki ne vse-

bujejo dovolj krmil, posebno beljakovin, prav tako moramo smatrati tudi mlado pašo kot nekako izboljševalno krmilo za slabša krmila.

Zato moramo prve tri tedne krmiti živino s suho krmo, pa če tudi je slabše kakovosti; mlade pašne trave, bo potem živina požrla le toliko, kolikor potrebuje iz nje dragocenih beljakovin. Nato pa preidemo počasi na popolnoma zeleno krmo. Tako bo ostala živina tudi zdrava. Č.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Vranica na juhi. Vranico zrežem na majhne koščke. Čebulo, rumeno kolerabo in korenček zrežem na rezine. V kozici razbelim žlico masti ali surovega masla ter oprajim vranico in prdatke lepo rumeno. Ko je to oprazeno, pridenem nekaj koščkov cvrte žemljice in vse skupaj dobro stolčem. Potem zalijem z juho. Ko prevre, precedim juho na na kocke zrezane opečene žemljice. Lahko dam k juhi tudi ajdove žgance.

Ajdovi žganci. Na en liter vrele osoljene vode pristavim pol litra ajdove moke. Ko žganci prevro, jim sredino z vilicami prebodem, zato da vrela voda zajame vso moko. Žganci morajo z valom vreti, zato je potrebno, da se kuhajo v obilni vodi. Kuham jih četrť ure. Potem jim odlijem vodo in jih z vilicami mešam. Mešam jih tako, da od roba lonca odstranjujem žgance. Sredino pa samo prav narahlo drobim. Potem zabelim žgance z mastjo, z ocvirki ali s surovim maslom. Zabeljene žgance pokrijem in postavim za pet minut na štedilnik.

Jetrna pašteta. Trideset dkg telečjih jeter zrežem na koščke. Štirinajst dkg sveže slanine zrežem na kocke. Potem pražim jetra s slanino in s koščki čebule. Ko so jetra mehka, jih stolčem v možnarju in pretlačim s slanino in čebulo. Posebej skuham troje jaje. Rumenjake dobro zmešam in primešam pretlačenju. Potem oblikujem podolgasto štruco. Štruco okrasim z beljaki, ki sem jih zrezala na rezine in položila na štruco v obliki rebere. Okrašeno jed dam na mizo po juhi ali kot samostojno jed.

Koštrun v omaki. Pol kg koštrunovega mesa poparim z vrelo vodo in osvežim z mrzlo. Vrelo in mrzla voda odvezmeta mesu neprijeten duh. V kozici razbelim žlico masti in pridenem eno srednje debelo na drob-

no zrezano čebulo. Ko čebula zarumeni, pridenem meso, nekaj žlic vode in žlico kisa. Kozico pokrijem in pražim koštruna toliko časa, da se dodobra zmešča. Potem vzamem meso iz kozice, soku pa pridenem žlico moke, da zarumeni. Nato zalijem s kropom ali z juho, osolim, pridenem vejico zelenega peteršilja, vejico zelene, vejico majarona, vejico šatraja, strok strtega česna in meso. Ko jed dober četrť ure vre, je pripravljena za na mizo. Meso zrežem, zložim na krožnik in precedim omako po njem. H koštrunu dam cmoke ali pražen krompir ali pire krompir.

Kartice. Dvanajst dkg sladkorja mešam s šestimi rumenjaki. Potem pridenem dvanajst dkg zmletih mandeljev, štiri dkg zmlete čokolade in dvanajst dkg drobtin. Ko je vse dobro zmešano, pridenem sneg šestih beljakov in prav narahlo zmešam. Pekačo namažem z maslom, potreseam z moko in zravnam testo enakomerno po njej. Potem spečem v ohlajeni pečici. Pečeno in shlajeno zrežem na poševne kose.

Medeni piškoti. Testo napravim iz tehle snovi: dvajset dkg moke, deset dkg surovega masla, deset dkg sladkorja in dve žlici kuhanega medu. Rahlo pogneteno testo razvaljam za nožev rob na debelo, zrežem poljubne oblike in jih spečem na pomazani pekači v precej topli pečici.

DOMAČA LEKARNA

Čemaževe liste stavi spomladi v juho ali v kako drugo jed ali na kruh. To vpliva tako dobro na opešano kri, da se človek kar prerodi. Čemaž diši močno po česnu in ima v sebi poleg drugih snovi močno olje in smolo. Posušiti ga ne velja, ker izgubi pri sušenju močno olje.

Trobeničin cvet posuši med papirjem in ohrani v stekleni posodi. Neki župnik pripo-

roča čaj tega cvetja za trganje po udih. V Švici uživajo v marsikateri hiši trobentičin čaj namesto kave ali ruskega Sveže trobentice opari in pusti četrt ure stati. Potem osladi — je imenitna pijača. Ta čaj žene nekoliko na pot in na vodo. Trobentičin liker je okrepcilo za etare in slabotne ljudi. Svežemu cvetju primešaj malo mete, zalij z žganjem toliko, da pokrije in postavi za teden dni na sonce, potem odcedi, deni kolikor je odcedka toliko žganja, nalij v steklenice in zamaši. Koreninin čaj odganja kamen in pesek, korenina diši nekoliko po vaniliji. Obkladek listov vzame bolečine iz sklepov. — Močnejši okus kakor iz navadne trobentice ima čaj iz trobentice, ki rastejo po gorah.

Za zadelan nos vzemi pomladnega surovega masla in prevrej na njem dvakrat toliko mladega majarona, potem iztisni skozi platno. Maži nos večkrat na dan od zunaj in znotraj. Zvečer namaži košček platna in ga naveži na čelo tako, da pride na nosov koren. Varuj se prepiha in mokrih nog; dobro je, da imaš kaj na glavi. Če postane čelo mrzlo, je že slabše v nosu, kar ve vsak, ki ima to nadlogo.

V deževnem vremenu, ko prideš z dolge poti, če si se razburil zaradi hudih dogodkov, če ti preti bolezen, izpij čaša toplega melisnega čaja.

Črevo uhaja. Zlij v posodo vročo gomilično izkuho in sedi na soparo. Ne dotikaj se nikdar črevesa z golimi prsti, ampak s čisto, v olju namočeno krpo. Kdor ima to nadlogo, mora paziti posebno na redno odvajanje in ne sme uživati težkih jedi. — Bil je zdravnik, ki je udaril s plosko roko na vsako stran in črevo se je skrčilo nazaj.

Jabolko za črevesni katar. Neki zdravnik je uvedel zdravljenje griže z jabolki in preizkusili so ga po klinikah. Bolnim otrokom dajajo na dan po 500 do 1000 gr jabolčne kaše (naribanih jabolk), razdeljeno na 5 porcij. Dva dneva dobi bolnik samo to kašo, nič sladkega, samo malo ruskega čaja s saharinom. Potem se prehaja počasi na navadno hrano. Jabolčna kaša izčisti črevo zametkov. Večkrat se ustavi griža že prvi dan. Čaj iz posušenih jabolčnih lupin ustavi hud kašelj; kava iz žganih jabolčnih lupin ozdravi zadelana pljuča.

Kmetijski nasveti

Krava je okužena po okuženem biku. En mesec je, odkar ste jo pripustili in šele sedaj ste opazili, da je okužena. Radi bi vedeli, kako se krava zdravi in čez koliko časa jo smete spatet pripustiti. — Spročitni morate bolj natančno, kako je krava okužena in kaj ste vse opazili pri njej. Domneva se lahko marsikaj, toda točnega pa na podlagi vašega kratkega sporočila ni mogoče prav ničesar povedati oziroma dati kakšen

nasvet. Najprvo je treba vedeti, kakšna bolezni je to in šele potem boste zvedeli, kako jo morate zdraviti. Zato pa se prrudite in pošljite čimprej nekaj bolj točnih podatkov.

Katere so dobre strani umetnega napajanja telet? Umetno napajanje telet ima mnogo dobrih strani, dosti več, kot pa sesanje telet pod kravo. Zato slišimo tudi tolikrat vprašanje, kaj je boljše ali naj sesa tele pri kravi, ali pa da ga že od začetka umetno napajamo z mlekom. Glavna in menda tudi edina prednost sesanja je ta, da dobi tele s sesanjem pri kravi mleko, ki ima prav gotovo telesno toploto; v ostalem pa ima skoraj vse prednosti napajanje. Nekateri živinorejci, ki puščajo teleta sesati, pravijo, da sesanje pri kravi ne povzroči mnogo dela, kar je deloma res; zato pa povzroča pozneje odstavljanje, ako je res pravilno, toliko več dela. Drugi zopet trdijo, da tele kravo čisto izmolze, kar pa ne odgovarja resnici. Tele ne sesa na vseh štirih seskih enakomerno, pač pa več iz onih seskov, iz katerih lažje dobi mleko. Večkrat se zgodi, da je kateri izmed seskov bolj trd za moljenje. Iz trdega seska ne izsesa tele nikdar vsega mleka. Temu hočemo navadno odpomoči z moljenjem po končanem sesanju. Krava pa zadržuje mleko, hoče ga ohraniti teletu in se ne pusti molsti. Nikdar je ne moremo do čistega pomolsti; to pa škoduje razvoju vimena in delovanju mlečnih žlez. Proizvajanje mleka z vinom trpi in s tem tudi mlečnost krav. V prvih tednih sesanja pri kravi se tele preveč hitro redi, ker posesa več mleka kot pa ga bi mu bilo treba; zaradi tega postanejo živali pozneje večkrat vampaste. Tele se rado presesa ali preobje, posledica tega pa je mnogokrat driska, shujšanje itd. Če pa tele umetno napajamo, odpadejo vse te slabe strani, ki jih povzroča sesanje pri kravi. Pri napajanju mora vladati največja čistota, mleko pa mora imeti telesno gorkoto. Tele mora dobiti točno ob določenih urah količino mleka. Toplina mleka mora biti vedno enaka telesni toplini krave (38—39 stopinj Celzija). To dosežemo najlažje, ako imamo napajalnik med moljenjem napolnjen z vročo vodo, ki jo izlijemo iz napajalnika in nato takoj vlijemo mleko v napajalnik. Mleko, ki se je med moljenjem nekoliko ohladilo, se zopet primerno ogreje. Teleta dobivajo vedno takoj po molženju gotovo količino mleka. Po vsakem napajanju moramo napajalnik, kakor tudi vso drugo mlečno posodo čisto pomiti in ako le mogoče posušiti na soncu. Nesnaga napajalnika, kakor tudi druge mlečne posode lahko povzroči skisanje mleka, motnje v prebavilih itd. Tam, kjer je snaga nepoznana, kjer je osebje nezanesljivo, je bolje ostati pri sesanju teleta pri kravi, kljub vsem njegovim slabim stranem. Če pa vlada snaga in smo poleg tega vestni in točni, pa se priporoča umetno napajanje telet.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Denar. Na denarnem trgu ni bilo v preteklem tednu nobenih bistvenih izprememb. Za razne tuje valute so plačevalne banke sledeče zneske: češka krona 1.52 Din, italijanska lira 2.15, francoski frank 2.10, avstrijski šilling 8.70, švicarski frank 10.90, holandski goldinar 26.—, kanadski dolar 46.75, ameriški dolar 47.25, angleški funt 235 Din.

ŽIVINA

g Živinski sejem v Kranju dne 26. aprila. Cene goveje živine na tem sejmu so bile sledeče: voli I. vrste 6.50 Din, voli II. vrste 5.50 Din, voli III. vrste 4.50 Din za 1 kg žive teže; telice I. vrste 6 Din, telice II. vrste 5 Din, telice III. vrste 4.50 Din za 1 kg žive teže; krave I. vrste 5 Din, krave II. vrste 4.50 Din, krave III. vrste 3.75 Din za 1 kg žive teže; teleta I. vrste 7.50 Din, teleta II. vrste 6.50 Din za 1 kg žive teže. — Prašiči špeharji 8.50, prašiči pršutarji 7.50 Din za 1 kg žive teže. — Prašički za rejo 6 tednov stari 180 Din, 6 do 8 tednov stari 200—220 Din komad. — Od zadnjega sejma je cena volov in telic precej močno narasla. Cena volov prve vrste je narasla za 1 Din, druge vrste pa za 50 para pri kilogramu; prav tako je narasla tudi cena telic I. vrste za 50 para pri kilogramu. — Cene ostale goveje živine in prašičev pa so ostale v glavnem neizpremenjene.

g Živinski sejem v Ptuj dne 20. in 21. aprila. Skupno je bilo prignanih 358 glav goveje živine, prodanih pa 181 komadov. Cene živine so bile sledeče: voli 4—5 Din, krave 2—2.45 Din, biki 3.50—5 Din, telice 3.75—4.80 Din, teleta 4—5 Din za 1 kg žive teže. Konje so prodajali po 400—3800 Din komad, žrebeta pa po 1100—2000 Din komad. — Cene prašičev so bile sledeče: prasci 6 do 12 tednov stari po 100 do 160 Din komad, pršutarji 6—6.50 Din za 1 kg žive teže, debele svinje 7 Din za 1 kg žive teže, plemenske svinje pa 5.75—6 Din za 1 kg žive teže.

g Živinski in svinjski sejem v Mariboru dne 23. in 27. aprila. Povprečne cene goveje živine so bile sledeče: debeli voli 4—5 Din, poldebeli voli 3.50—4.50 Din, vprežni voli 3.30—4.30 Din, biki za klanje 3.20—4.10 Din, klavne krave debele 3.50—4.50 Din, plemenske krave 3—4 Din, krave klobasarice 2 do

2.50 Din, molzne krave 3—3.60 Din, breje krave 2.75—3.25 Din, mlada živina 3.70 do 4.50 Din, teleta 5—6.50 Din za 1 kg žive teže. — Cene prašičev so bile sledeče: mladi prašiči 5—6 tednov stari 80—95 Din, 7—9 tednov stari 105—115 Din, 3—4 mesece stari 120—160 Din, 5—7 mesecev stari 180—275 Din, 8—10 mesecev stari 320—455 Din, eno leto stari 530—780 Din za 1 komad. — Cena za 1 kg žive teže je bila 5—7 Din, za 1 kg mrtve teže pa 9—11 Din.

CENE

g Zelenjava: solata glavata 10 din, solata ajserica 6 do 8 din, solata berivka 15 din, cvetača 8 din, zelje zgodnje 2 din, zelje pozno 1 din, zelje rdeče 1.50 din, zelje kisló 2.50 din, ohrovt 2 din, karfiolja 8 din, koleraba 1 din, špinaca 6 din, kumare 28 din, grah v stročju domač 12 din, čebula 1 din, krompir novi 6 do 8 din, krompir stari 1 din, repa 1 din, repa kislá 2 din, korenje 3 din, peteršilj 8 din, zelenjava za juho 2 din, pesa rdeča 1 din za 1 kilogram.

RAZNO

g Izvoz našega tobaka v Češkoslovaško. Kot lansko leto, tako bo kupila Češkoslovaška tudi letos 3,500.000 kg našega tobaka.

g Naš uvoz in izvoz v mesecu marcu 1937. V mesecu marcu smo uvozili največ iz sledečih držav:

Nemčija	146,800.000 Din
Češkoslovaška	58,100.000 Din
Italija	51,840.000 Din
Avstrija	43,600.000 Din
Anglija	37,000.000 Din
Romunija	14,700.000 Din
Madžarska	9,900.000 Din
Združene ameriške države	23,500.000 Din

Skupen uvoz: 385,440.000 Din

Izvažali pa smo največ v sledeče države:

Nemčija	115,200.000 Din
Avstrija	89,000.000 Din
Francija	49,400.000 Din
Italija	46,900.000 Din
Anglija	36,740.000 Din
Belgija	33,500.000 Din
Češkoslovaška	33,400.000 Din
Madžarska	24,400.000 Din
Švica	17,140.000 Din
Grčija	13,000.000 Din

Skupen izvoz: 458,680.000 Din

PRAVNI NASVETI

Gnojišče pod kuhinjskim oknom. — Ako esedovo gnojišče ogroža zdravje prebivalcev vaše hiše, obrnite se na občino ali na okrajno glavarstvo za odpomoč.

Brezbrizni dolžnik. J. R. L. Dolžniku, ki je zaščiten kmet, ste poslali obračun preko občine. Dolžnik obračuna noče podpisati, niti ne plača prvega obroka. Kaj storiti? — Ali ste poslali dolžniku tudi obveznico? Če niste, storite to takoj. Samo obveznico mora podpisati dolžnik v 15 dneh od prejema ali pa podati pri občini svoje prigovore. Če dolžnik noče podpisati obveznice in poda svoje prigovore, vroči občinsko oblastvo v 15 dneh upniku prigovore in ga pozove, naj napravi, če bi prigovore sprejel, novo obveznico in postopa z njo, kakor s prvo. Če dolžnik obveznice ne podpiše in ne poda prigovorov, obvesti občinsko oblastvo o tem upnika v 15 dneh od dne, ko je dolžniku potekel rok. Upnik sme zahtevati, naj se opravi o prigo- vorih kakor tudi, če dolžnik obveznice ne podpiše in ne poda prigovorov, narok pri občinskem oblastvu. V takem primeru določi občinsko oblastvo narok v 15 dneh in povabi nanj upnika, dolžnika in poroke. Če se doseže sporazum, napravi občinsko oblastvo takoj obveznico, overi podpise in izroči obveznico upniku. Če se niti po opravljenem naroku ne doseže sporazum med upnikom in dolžnikom, napoti občinsko oblastvo stranke na redno sodišče. Če se dolžnik ne odzove pozivu občinskega oblastva, da bi podpisal obveznico ali podal prigovor in če na dolo- čeni narok niti ne pride, se smatra, da dolga ne priznava. V takem primeru napoti občinsko oblastvo upnika na redno sodišče.

Dedna pogodba. I. G. D. Mož in žena sta solastnika posestva in imata notarsko pismo, da sta drug za drugim dedič. Ker pa imata tudi otroke, vprašate, če bi tudi otroci kaj dedovali po smrti staršev. — Mož in žena sta lahko napravila dedno pogodbo ali pa vzajemno oporoko. V primeru smrti enega zakonca bo zapuščina pripadla preživečemu zakoncu, vendar po odbitku nujnih deležev otrok, ki se morajo upoštevati v vsakem slu- čaju. Sicer pa preberite notarski zapis. Morda pa velja dedna pogodba le za primer, če bi v zakonu ne bilo otrok, sicer pa ne velja. Potem bi nastopilo zakonito dedovanje in bi dobil preživeči zakonec četrtno zapuščine, vsi otroci skupaj pa ostale tri četrtno zapu- ščine po enakih delih.

Neplačana drva. M. K. N. R. Prodali ste leta 1929 nekemu mizarju drv za 600 Din Dogovorila sta se tako, da bo vam drva pla- čal z mizarским delom, kadar boste kaj po- trebovali. Leta 1930 vam je napravil mizar- skega dela za 300 Din na račun kupnine. Leta 1935 ste zopet naročili drugo mizarško delo. Mizar je naročilo sprejel napravil pa nič in trdi, da je ta dolg že zastaran. — Terjatev za

prodana drva zastara v treh letih Zastaranje pa prekine vsako priznanje dolga. Ko ste leta 1935 naročili mizarška dela za ostanek dolga, je bila vaša terjatev že zastarana. Ker se pa mizar takrat ni protivil naročilu, niti ni ugovarjal zastaranje, je s tem močje pri- znal vašo terjatev. S tem je bilo zastaranje prekinjeno in tekem 3 let zopet lahko uve- ljavljate svoj zahtevek na plačilo ostanaka kupnine.

Meja v gozdu. M. I. N. V. Pred več leti ste se priženili na posestvo in šele sedaj za- pazili, da bi morali imeti po mapi enako veliko gozdno parcelo kot sosed, dejansko pa uživa sosed za tretjino večjo parcelo kot vi. Sosed noče pristati na vaš predlog, da bi zemljemerec na novo odmeril svet po mapi. — Če se zlepa ne pobotate, imate le možnost, da sodišče na vaš predlog v nespornem po- stopku določi mejo. Taka meja se določi na- vadno po zadnjem mirnem uživanju, če pa to ni mogoče ugotoviti, potem se navadno sporna ploskev razpolovi in tam postavi me- ja. Če ne boste z mejo zadovoljni, boste smeli tožiti sosedu na priznanje lastnine za tisto površino spornega sveta, ki si jo vi po dolo- čeni novi meji še vedno svojite in ki je po mapi vaša last. S tako tožbo boste uspeli, če se ne bo eseduo posrečilo dokazati, da je to sporno ploskev s 30 letnim mirnim in javnim uživanjem priposestvom.

Stari dinarski bankovci. J. K. Pokažite vaše stare bankovce davčni upravi ali pa po- družnici Narodne banke in zvedeli boste, če se jih lahko zamenja ali ne.

Za njivo preoran travnik. F. P. R. Trav- nik ste preorali v njivo. Vprašate, če lahko stezate pri oranju živino na sosedov skoncni svet, ker je sosed vedno stezal živino pri oranju po vašem travniku in sedaj po vaši njivi. — Sosed ima pač pravico stezanja po vašem svetu priposestvom, ker je to skozi 30 let nemoteno izvrševal. Vi lahko poskušate stezati po sosedovem. Če se sosed ne bo te- mu upiral in če boste to skozi 30 let izvrše- vali, boste tudi vi za svojo njivo priposestvo- vali služnostno pravico stezanja po sosedo- vem. Če bi se pa sosed upiral, boste morali takoj prenehati, sicer vas bi sosed tožil radi motenja posesti. — Če je imel sosed pripo- sestvovano pravico voziti preko vašega trav- nika na svojo njivo, potem morate sedaj, ko ste travnik preorali v njivo, tudi sosedu pu- stiti primerno pot preko vaše njive, da bo vozil na svojo njivo.

Carina za radio. J. S. N. Če hočete vedeti, koliko carine bo moral brat plačati za radio, ki ga namerava prinesiti iz Amerike, vam svetujemo, naj vam pošlje brat točen popis aparata in navede težo aparata, pa boste s temi podatki lahko pri carinarnici zvedeli, kolikšna bo carina.

Amnestija v Italiji. T. L. P. Po časopisnih vesteh so bili pomiloščeni le politični obs- jenci. Da bi bili pomiloščeni tudi obsojen- zaradi tihotapstva, nam ni znano.